

användningen på senare tid ökat eller minskat i Er trakt? Vad kan vara orsaken till detta? Hurdana isförhållanden klarar snöskotern av? För hurdana förhållanden lämpar den sig bäst? Har man i Er trakt före snöskotrarna använt hemgjorda "motoriserade" fordon (t.ex. sparkstöttingar med motor)? Vem hade konstruerat dem?

8. Norsfiske och utterjakt på is

Har man i er trakt fiskat *nors*? Hade norsen ett särskilt namn i Er trakt? Vilket då? Vid vilka tider på året har man fiskat nors? Fiskar man fortfarande? Vilka metoder eller vilka bragder har man använt vid norsfiske? Vad har man använt norsen till? Har man *sålt* den? Vart? Hur har fisken ätits, vilka *maträtter* har man tillrett av den? Har man tyckt om norsen som mat? Om man inte ätit nors i Er trakt, vet ni i så fall varför? Vad har man ansett om norsen?

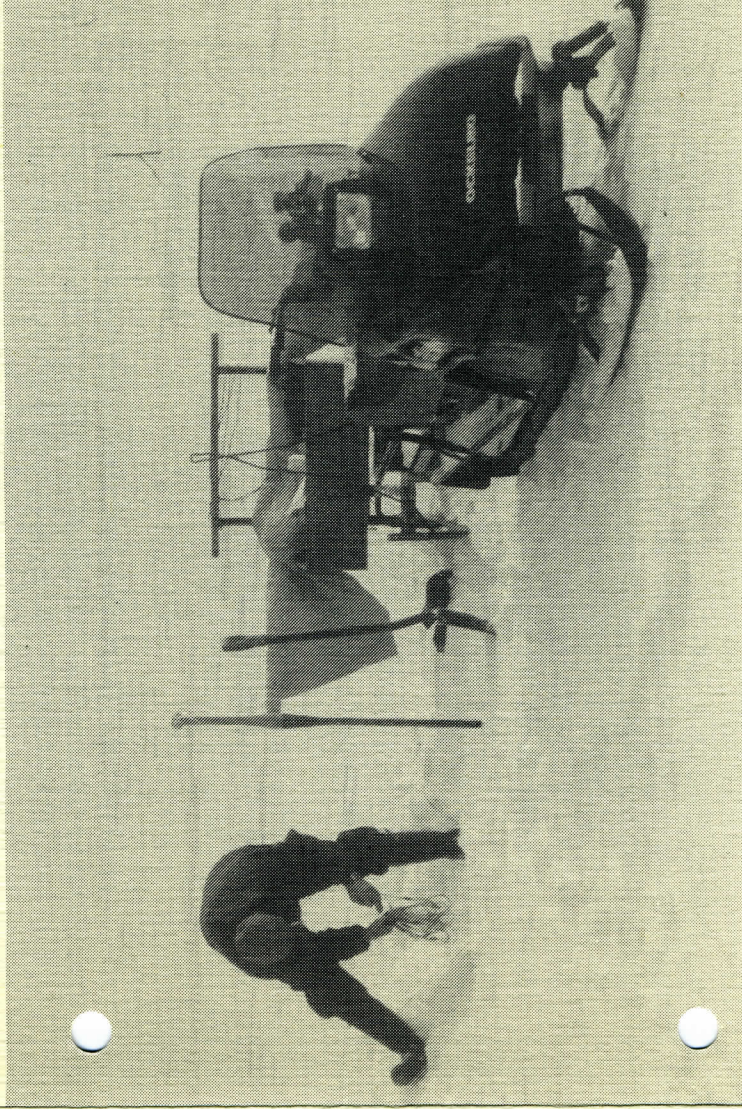
Har man i Er hemtrakt kunnat jaga *utter*? När skedde det senast? Vem jagade uttrar? Hur gick jakten till? Vilken tid på året bedrev man jakt på utter? Har uttern haft ett annat namn i Er trakt? Vilket då? Kan Ni berättas om *utterjakt på isen*? Vilken tid ägde den jakten rum? På hurdana platser skedde denna jakt? Var brukar uttrar hålla till på isen? Har man haft förtjänst av utterjakten? Kan Ni berättas något om *skinnets värde*?

9. Användningen av is och iskällare

Har man i er trakt använt is vintertid för att *frysa fisk, kött* eller annan föda? På vilket sätt har is då använts? När började man använda *iskällare*? Har man iskällare fortfarande? När har de försvunnit? Hur var iskällarna belägna? Hur stora var de och hur såg de ut? Rita gärna en enkel skiss! Varifrån (eller av vem) tror Ni att man fått idén till iskällare? Var, hur länge och på vilket sätt kunde isen förvaras? När brukade man ta isen i regel? Var brukade man ta den? Hur tjock skulle isen vara? Hur gick det till att ta is?

ETNOLOGISKA
INSTITUTIONEN
VID ÅBO AKADEMI

FRÅGELISTA Nr 54
OM ISKUNSKAP

OM ISKUNSKAP

1. Tecken, tydor, minnesregler

Hur iakttag man förr i tiden vinterns annalkande i er hemtrakt? Fanns det t.ex. *tecken i naturen*, som kunde berätta något om den förestående vintern eller de kommande isförhållandena? Hurdana var dessa tecken och hur uttydde man dem? Fanns det andra *spådomar* som gällde vintern eller isförhållandena? Kommer Ni ihåg några *minnesregler*, ramsor eller rim, som har med isar eller isbeläggning att göra?

2. Isläggningen

Hur visste man närläggningen skulle börja? Vilken tid på året har detta vanligen skett i Er trakt under normala år? Vilka platser i er trakt brukar först frysa till och vilka vatten blir mycket sent isbelagda? Har dessa platser *speciella namn*, som alla i trakten känner till? Kan Ni berätta om vilken roll *våderleken* (t.ex. snöfall, vind, köld) spelar under själva isläggningen? Kan Ni med egna ord beskriva, hur den första isen bildas och hur den är beskaffad?

3. Höstis - våris, farlig is

Hurdana skillnader är det mellan *höstis* och *våris*? Vad beror dessa skillnader på? När eller under vilka förhållanden kan man säga att isen är/blir "våris"? Känner Ni till ramsor eller rim som varnar för att gå på höst- eller våris eller på farlig is i allmänhet? När och under vilka förhållanden brukar det bildas svaga ställen (råkar, tärjor o. likn.) i isen? Brukar dessa bildas på samma ställen varje vinter? Har de särskilda namn?

4. Benämningar på is

Har man i er trakt brukat tala om fastis, fastlandis, landis eller havsis? *Vilka benämningar* känner Ni till för olika sorters fastis eller landis? *Vilka typer* av havsis känner Ni till? Vad har man kallat *gränsen* mellan landis och havsis? Hur vet man var denna gräns går? Beskriv närma-

re dessa olika istyper! Känner Ni till, hurdan is man avser med t.ex. svallis och stöpt is? Vilka andra namn på olika typer av is känner Ni till?

5. Testning och bedömning av isen

Vilka olika *egenskaper* iaktas vid bedömningen av isens styrka? Har man haft särskilda mått vid bedömningen av *tjockleken* (tum, cm)? Har man använt en särskild måttstock av trä? Har olika tjock is haft olika benämningar, hurdana? Hur brukar isens tjocklek förändras eller variera under den tid isen är bärande? Vad kan förändringarna bero på?

Vilka *redskap* har använts vid bedömningen av isens bärande kraft? Berätta hur dessa redskap ser ut! Rita gärna enkla skisser! Har redskapen under senare tider ändrats eller ersatts med andra och nya redskapstyper? Vilka? Berätta allt vad Ni vet om hur man bedömde om isen höll eller inte!

6. Istånder

Vintervägar på bärande is har alltid tunnits och folk har färdats på dem på olika sätt. Kan Ni berätta om någon *istärd* som Ni själv har varit med om eller mera allmänt om hur och vart man kunde färdas på is, vilken *utrustning* man hade, klädsel, proviant osv.? Hurdana *broddar* har man använt i er trakt, då man rört sig på isen? Rita gärna en enkel skiss av hur brodden såg ut och hur den var fäst på skon!

7. Fordon och transportdon på is

När och under vilka förhållanden har man använt *skridskor*, *skidor* och *sparkstöttingar* på isen? Känner Ni till, vad sparkstöttingen kom att betyda för vinteriske? Med vad färdades man på isen innan sparkstöttingar fanns? Vilka fördelar gav sparkstöttingarna? Hurdana *kälkar* (handslädar) har man använt (t.ex. vid kroktiske på is)? Vad kallade man *kälkarna*? Hur såg de ut? Vilka mått hade de ungefär? Rita gärna en enkel skiss!

När togs den första *snöskotern* i bruk i Er trakt? Vem var den första som skaffade sig en snöskoter? Varifrån kom den? Hur såg den ut? För vilka ändamål används den vanligen och av vilka personer? Har